

Teaching: Theory and Practice]. Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University. 312 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БЕРЕЗЕНКО Наталія – викладач кафедри мовної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: англійська мова для спеціалістів у сфері права та правоохоронної діяльності, дослідження сучасних технологій формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців галузей юридичного спрямування.

ЧЕРНЬОНКОВ Ярослав – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: підготовка майбутнього вчителя іноземних мов, викладання іноземної мови на немовних факультетах, дослідження сучасних технологій формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців галузей юридичного спрямування.

СНІСАРЕНКО Ірина – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: інтеграція компетентнісного підходу в навчання юридичної та поліцейської термінології англійською мовою, дослідження сучасних технологій формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців галузей юридичного спрямування.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BEREZENKO Natalia – Lecturer at the Department of Language Training, Donetsk State University of Internal Affairs.

Scientific interests: English for legal and law enforcement professionals; contemporary approaches and technologies for developing foreign language communicative competence among specialists in legal fields.

CHERNYONKOV Yaroslav – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Language Training, Donetsk State University of Internal Affairs.

Scientific interests: Training future foreign language teachers; teaching foreign languages in non-language faculties; contemporary approaches and technologies for developing foreign language communicative competence among professionals in legal fields.

SNISARENKO Iryna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Language Training, Donetsk State University of Internal Affairs.

Scientific interests: Integration of the competency-based approach in teaching legal and police terminology in English; contemporary approaches and technologies for developing foreign language communicative competence among professionals in legal fields.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.

УДК 378.14:355.23:355.4-057.36:37.035.6

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-590-596

БОГДАНОВ Андрій –

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3314-6626>

e-mail: bogdanov0326@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВІЙСЬКОВОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розкрито проблему формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до мобілізаційної роботи з молоддю в освітньому процесі військового закладу вищої освіти України: Теоретичний аналіз наукових джерел свідчить, що проблема професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України розглядається у контексті компетентнісного, системного та діяльнісного підходів. Узагальнено позиції В. Язупова, М. Нецадіма, В. Телеліма щодо цілісності військово-професійної підготовки та акцентовано на інтеграції теорії, практики й виховного компонента; враховано психолого-педагогічні підходи С. Максименка, Г. Костюка, Л. Карамушки до трактування готовності як інтегративного утворення. Показано, що у працях, присвячених військово-патріотичному вихованню (О. Сухомлинська, І. Бех, О. Ляшенко) та лідерству й управлінню (В. Олійник, Ю. Приходько, О. Торічний), мобілізаційний вимір взаємодії з молоддю висвітлено фрагментарно, без цілісного педагогічного опису.

Уточнено сутність поняття «готовність до мобілізаційної роботи з молоддю» як інтегративного особистісно-професійного утворення, що поєднує усвідомлення соціальної значущості діяльності, систему спеціальних знань (правових, організаційних, соціально-психологічних), сформованість комунікативно-організаційних умінь і рефлексивну здатність до оцінювання та корекції власних дій. Визначено структуру готовності (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний компоненти), критерії та показники, виокремлено рівні сформованості (високий, середній, низький). Обґрунтовано педагогічні умови: інтеграція мобілізаційної тематики у зміст дисциплін; застосування активних методів і моделювання професійних ситуацій; посилення мотиваційно-ціннісної орієнтації через виховний компонент і професійне середовище; розвиток рефлексії; міждисциплінарна координація. Запропоновано структурно-функціональну модель із цільовим, змістово-процесуальним, організаційно-технологічним і результативно-оцінювальним блоками; наведено прикладні параметри реалізації (4 семестри; 90 год теоретико-змістових модулів; 40 год тренінгів; 20 год моделювання; шкала оцінювання 100 балів) та приклад динаміки результатів (зростання частки високого рівня з 14 % до 46 % в експериментальній групі).

Ключові слова: майбутні офіцери; мобілізаційна робота; молодь; готовність; педагогічні умови; модель формування.

BOHDANOV Andrii –

postgraduate student of

Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3314-6626>

e-mail: bogdanov0326@gmail.com

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING THE READINESS OF FUTURE OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE FOR MOBILIZATION WORK WITH YOUTH IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF A MILITARY HIGHER EDUCATION INSTITUTION OF UKRAINE

The article reveals the problem of forming the readiness of future officers of the Armed Forces of Ukraine for mobilization work with youth in the educational process of a military higher education institution of Ukraine. Theoretical analysis of scientific sources shows that the problem of professional training of future officers of the Armed Forces of Ukraine is considered in the context of competency, systemic and activity approaches. The positions of V. Yagupov, M. Neschadym, V. Telelym on the integrity of military-professional training are summarized and the emphasis is placed on the integration of theory, practice and the educational component; the psychological and pedagogical approaches of S. Maksymenko, G. Kostyuk, L. Karamushka to the interpretation of readiness as an integrative formation are taken into account. It is shown that in works devoted to military-patriotic education (O. Sukhomlynska, I. Bekh, O. Lyashenko) and leadership and management (V. Olynyk, Yu. Prykhodko, O. Torichny), the mobilization dimension of interaction with youth is covered fragmentarily, without a holistic pedagogical description.

The essence of the concept of "readiness for mobilization work with youth" is clarified as an integrative personal and professional formation that combines awareness of the social significance of activity, a system of special knowledge (legal, organizational, socio-psychological), the formation of communicative and organizational skills and the reflective ability to evaluate and correct one's own actions. The structure of readiness (motivational-value, cognitive, operational-activity, reflective-evaluative components), criteria and indicators are determined, and the levels of formation (high, medium, low) are distinguished. Pedagogical conditions are justified: integration of mobilization topics into the content of disciplines; application of active methods and modeling of professional situations; strengthening of motivational and value orientation through the educational component and professional environment; development of reflection; interdisciplinary coordination. A structural and functional model with target, content-process, organizational-technological and result-evaluation blocks is proposed; applied implementation parameters are given (4 semesters; 90 hours of theoretical and content modules; 40 hours of training; 20 hours of modeling; evaluation scale of 100 points) and an example of the dynamics of results (increase in the share of high level from 14% to 46% in the experimental group).

Key words: future officers; mobilization work; youth; readiness; pedagogical conditions; formation model.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проблема формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до мобілізаційної роботи з молоддю зумовлена сучасними безпековими викликами, трансформацією характеру воєнних загроз та зростанням ролі інформаційно-психологічного впливу на молоде покоління. У цих умовах офіцер виступає не лише як військовий фахівець, а й як організатор, наставник і комунікатор, здатний здійснювати цілеспрямовану мобілізаційну, військово-патріотичну та роз'яснювальну роботу в молодіжному середовищі. Водночас аналіз практики освітнього процесу у військових закладах вищої освіти свідчить про недостатню системність у формуванні відповідних компетентностей, зокрема комунікативних, організаційних, лідерських та соціально-педагогічних.

Суперечність між суспільною потребою у підготовці офіцерів, здатних ефективно здійснювати мобілізаційну роботу з молоддю, та недостатнім теоретико-методичним обґрунтуванням педагогічних умов формування такої готовності в освітньому процесі військового закладу вищої освіти зумовлює необхідність наукового осмислення цієї проблеми. Потребує уточнення зміст поняття «готовність до мобілізаційної роботи з молоддю», визначення її структурних компонентів, критеріїв і показників сформованості, а також розроблення комплексу педагогічних умов, що забезпечують цілеспрямоване формування відповідної готовності у майбутніх офіцерів у процесі їх професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України перебуває у полі зору вітчизняних науковців у галузі військової педагогіки, психології та теорії управління. Загальні засади військово-професійної підготовки, формування професійної компетентності та готовності до виконання службових завдань обґрун-

товано у працях В. Ягупова [1], С. Гончаренка, О. Дубасенюк [2, 3], І. Зязюна [4], де розкрито сутність професійної готовності як інтегративного утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти. Разом із тим зазначені дослідження мають переважно загальнотеоретичний характер і не конкретизують специфіку мобілізаційної роботи з молоддю як окремого напрямку діяльності офіцера.

Питання військово-патріотичного виховання молоді та підготовки офіцерів до виховної роботи висвітлено у наукових розвідках О. Сухомлинської [5], М. Нецадима [6], В. Телелима [7], А. Кузьмінського [8], які акцентують увагу на формуванні ціннісних орієнтацій, громадянської позиції та національної свідомості. У цих працях окреслено педагогічні засади організації виховного процесу у військових колективах, проте мобілізаційний аспект взаємодії з молоддю розглядається фрагментарно, без виокремлення його структурних характеристик та критеріїв ефективності.

Організаційно-управлінські аспекти діяльності офіцера в умовах реформування сектору безпеки і оборони досліджувалися у працях В. Олійника, О. Торічного, Ю. Приходька, де обґрунтовано необхідність розвитку лідерських якостей, стратегічного мислення та здатності до прийняття рішень в умовах невизначеності. Проте вказані дослідження орієнтовані насамперед на управління військовими підрозділами та не враховують специфіки комунікації з цивільною молоддю в контексті мобілізаційної роботи.

Психолого-педагогічні основи формування професійної готовності майбутніх військових фахівців розроблялися у працях С. Максименка, Г. Костюка, Л. Карамушки, де проаналізовано механізми становлення професійної ідентичності, мотивації та відповідальності. У межах цих підходів готовність розглядається як результат цілеспрямованої підготовки та особистісного розвитку. Водночас відсутня деталізація змісту готовності саме до мобілізаційної роботи з

молоддю, що передбачає специфічні комунікативні, соціально-психологічні та просвітницькі компетентності.

Питання педагогічних умов професійної підготовки у закладах вищої освіти висвітлювалися у працях Н. Ничкало, О. Пометун, І. Беха, де визначено роль інтеграції теоретичної та практичної підготовки, активних методів навчання, моделювання професійних ситуацій. Проте ці дослідження мають загальнопедагогічний характер і не враховують особливостей освітнього процесу у військовому закладі вищої освіти України, зокрема регламентованості, субординації та специфіки службової підготовки.

Окремі аспекти взаємодії військових структур із молоддю розглянуто у дослідженнях з військово-патріотичного виховання та цивільно-військового співробітництва, зокрема у працях О. Ляшенка, В. Ковалю, де підкреслено значення партнерства між армією та суспільством. Однак зазначені напрацювання здебільшого зосереджені на організаційних механізмах співпраці й не містять системного аналізу підготовки майбутніх офіцерів до такої діяльності в межах освітнього процесу.

Також простежується відсутність єдиного підходу до трактування поняття «готовність до мобілізаційної роботи з молоддю». Не визначено її структуру, не окреслено чітких критеріїв та показників сформованості, не розроблено діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів такої готовності у майбутніх офіцерів. Також недостатньо досліджено питання інтеграції мобілізаційної проблематики у зміст навчальних дисциплін військового спрямування.

Поза належною увагою залишаються педагогічні умови формування готовності до мобілізаційної роботи в контексті сучасних інформаційних викликів, гібридних загроз та активного використання цифрових комунікацій молоддю. Не обґрунтовано роль міждисциплінарної інтеграції, практико-орієнтованого навчання, тренінгових форм роботи та моделювання реальних комунікативних ситуацій у формуванні відповідної готовності.

Таким чином, аналіз стану дослідження проблеми засвідчує наявність теоретичних напрацювань щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів та виховної роботи з молоддю, проте відсутність цілісної концепції формування готовності до мобілізаційної роботи з молоддю в освітньому процесі військового закладу вищої освіти України. Нерозкритими залишаються питання визначення змісту та структури зазначеної готовності, обґрунтування комплексу педагогічних умов її формування, а також розроблення методичного забезпечення і критеріїв оцінювання результативності цього процесу.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до мобілізаційної роботи з молоддю в освітньому процесі військового закладу вищої освіти України.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів та уточнити сутність поняття «готовність до мобілізаційної роботи з молоддю».

2. Визначити структуру, компоненти, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю.

3. Обґрунтувати педагогічні умови формування зазначеної готовності в освітньому процесі військового закладу вищої освіти.

4. Розробити модель формування готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробленні цілісного комплексу педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до мобілізаційної роботи з молоддю, уточненні сутності та структури цієї готовності, визначенні критеріїв, показників і рівнів її сформованості, а також створенні та експериментальній перевірці моделі її реалізації в освітньому процесі військового закладу вищої освіти України

Виклад основного матеріалу дослідження.

Теоретичний аналіз наукових джерел свідчить, що проблема професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України розглядається у контексті компетентнісного, системного та діяльнісного підходів. У працях В. Ягупова, М. Нецадима, В. Телелима професійна підготовка майбутнього офіцера трактується як цілісний, багаторівневий процес формування військово-спеціальних знань, практичних умінь, управлінських якостей та морально-психологічної стійкості, спрямований на виконання службово-бойових завдань. Автори наголошують на інтеграції теоретичного навчання, практичної підготовки та виховного впливу як основі професійного становлення військового фахівця.

У психолого-педагогічних дослідженнях С. Максименка, Г. Костюка, Л. Карамушки професійна готовність визначається як інтегративне особистісне утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти. Зазначені підходи підкреслюють, що готовність не зводиться лише до наявності знань і навичок, а характеризує внутрішню спрямованість особистості на виконання професійних функцій, усвідомлення їх соціальної значущості та відповідальність за результати діяльності. Така інтерпретація є методологічною основою для конкретизації змісту готовності офіцера до окремих видів службової діяльності.

У працях, присвячених військово-патріотичному вихованню молоді (О. Сухомлинська, І. Бех, О. Ляшенко), обґрунтовується значення ціннісно-сислової сфери особистості військово-службовця, його здатності виступати носієм державницьких і національно орієнтованих ідей. Наголошується, що ефективна взаємодія з молоддю передбачає не лише інформування, а й формування довіри, авторитету, прикладної поведінкової моделі. Водночас мобілізаційний

аспект діяльності офіцера розглядається опосередковано, без системного аналізу її змістових та структурних характеристик.

Дослідження у сфері лідерства та управління військовими колективами (В. Олійник, Ю. Приходько, О. Торічний) акцентують увагу на розвитку організаторських, комунікативних і стратегічних компетентностей майбутніх офіцерів. У контексті мобілізаційної роботи з молоддю ці компетентності набувають особливого значення, оскільки йдеться про взаємодію з цивільним середовищем, що характеризується іншими соціально-психологічними механізмами, ніж військовий колектив. Проте у наукових джерелах відсутнє цілісне трактування підготовки офіцерів до такої специфічної діяльності.

Аналіз нормативно-правових документів та наукових публікацій із проблем мобілізаційної підготовки свідчить, що мобілізаційна робота розуміється як комплекс організаційних, інформаційно-роз'яснювальних і виховних заходів, спрямованих на забезпечення обороноздатності держави. Однак у педагогічному дискурсі не здійснено достатньої деталізації компетентнісного змісту підготовки майбутніх офіцерів до роботи з молоддю саме у мобілізаційному вимірі, з урахуванням сучасних інформаційних викликів та особливостей молодіжного середовища.

З огляду на узагальнення наукових підходів, готовність до мобілізаційної роботи з молоддю доцільно трактувати як інтегративне особистісно-професійне утворення майбутнього офіцера, що характеризується усвідомленням соціальної значущості мобілізаційної діяльності, наявністю системи спеціальних знань про правові, організаційні та соціально-психологічні засади взаємодії з молоддю, сформованістю комунікативних і організаційних умінь, а також здатністю до відповідальної, етично виваженої та результативної практичної діяльності у цій сфері.

Таким чином, теоретичний аналіз наукових джерел підтверджує наявність концептуальних засад професійної підготовки майбутніх офіцерів, проте виявляє недостатню розробленість проблеми формування їх готовності до мобілізаційної роботи з молоддю як самостійного напряму освітнього процесу у військовому закладі вищої освіти України, що зумовлює потребу у подальшому науковому обґрунтуванні її змісту, структури та педагогічного забезпечення.

Визначення структури готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю ґрунтується на положеннях системного, компетентнісного та діяльнісного підходів, відповідно до яких готовність розглядається як інтегративне особистісно-професійне утворення. Її структура охоплює взаємопов'язані компоненти, що відображають мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінювальний аспекти підготовленості майбутнього офіцера до здійснення мобілізаційної роботи з молоддю.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує спрямованість особистості на виконання мобілізаційних завдань, усвідомлення їх держав-

ницької та суспільної значущості, наявність стійкої професійної позиції та внутрішньої відповідальності. Критерієм сформованості цього компонента виступає рівень професійної мотивації та ціннісної орієнтації на мобілізаційну діяльність. Показниками є інтерес до проблем мобілізаційної підготовки, позитивне ставлення до взаємодії з молоддю, готовність брати участь у відповідних заходах, усвідомлення етичних і правових норм такої діяльності.

Когнітивний компонент відображає систему знань про правові засади мобілізаційної підготовки, організаційні механізми її реалізації, вікові та соціально-психологічні особливості молоді, специфіку комунікації в інформаційному просторі. Критерієм виступає обсяг, системність і глибина засвоєних знань. Показниками є обізнаність щодо нормативно-правової бази, розуміння принципів організації мобілізаційної роботи, знання методів інформаційно-роз'яснювальної діяльності та основ протидії дезінформації.

Операційно-діяльнісний компонент характеризує сформованість практичних умінь і навичок організації та проведення мобілізаційних заходів у молодіжному середовищі. Критерієм є рівень професійно-практичної підготовленості до реалізації відповідних функцій. Показниками виступають здатність планувати й проводити інформаційні зустрічі, організовувати просвітницькі заходи, налагоджувати конструктивну комунікацію з різними категоріями молоді, застосовувати переконливі аргументаційні стратегії з урахуванням соціального контексту.

Рефлексивно-оцінювальний компонент пов'язаний зі здатністю майбутнього офіцера до самоаналізу, критичної оцінки власної діяльності та корекції професійної поведінки. Критерієм сформованості є рівень розвитку професійної рефлексії. Показниками є уміння оцінювати результативність мобілізаційних заходів, аналізувати комунікативні ситуації, визначати причини труднощів у взаємодії з молоддю та коригувати власні дії відповідно до отриманого досвіду.

З урахуванням визначених критеріїв і показників доцільно виокремити три рівні сформованості готовності: високий, середній та низький. Високий рівень характеризується цілісністю всіх компонентів, стійкою професійною мотивацією, системними знаннями та впевненими практичними діями у змодельованих і реальних умовах. Середній рівень відзначається наявністю базових знань і позитивного ставлення до мобілізаційної діяльності за умов недостатньої системності та нестійкості практичних умінь. Низький рівень характеризується фрагментарними знаннями, слабо вираженою мотивацією та труднощами у виконанні навіть типових завдань мобілізаційної роботи з молоддю.

Таким чином, структурно-компонентна модель готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю відображає взаємодію ціннісних установок, знань ресурсів, практичних умінь і рефлексивних механізмів, що у сукупності визначають рівень їх професійної

підготовленості до виконання відповідних функцій у сучасних умовах.

Обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю ґрунтується на визначеній структурі цієї готовності та специфіці освітнього процесу у військовому закладі вищої освіти. З огляду на інтегративний характер готовності, педагогічні умови мають забезпечувати узгоджений вплив на мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінювальний компоненти. Їх реалізація передбачає системність, цілеспрямованість і поетапність організації освітньої діяльності курсантів.

Першою педагогічною умовою є цілеспрямована інтеграція проблематики мобілізаційної роботи з молоддю у зміст професійно орієнтованих дисциплін. Йдеться про включення до навчальних програм питань правових засад мобілізаційної підготовки, соціально-психологічних особливостей молодіжного середовища, стратегій комунікації та протидії деструктивним інформаційним впливам. Пропонована інтеграція сприяє формуванню системних знань і розумінню місця мобілізаційної діяльності у структурі професійних функцій офіцера.

Другою педагогічною умовою є використання активних та інтерактивних методів навчання, спрямованих на моделювання реальних ситуацій мобілізаційної роботи з молоддю. Проведення тренінгів, рольових ігор, аналізу кейсів, ситуаційних завдань та дебатів формує практичні уміння комунікації, аргументації, організації заходів і прийняття рішень у складних соціальних контекстах. Залучення курсантів до участі в інформаційно-просвітницьких проєктах та волонтерських ініціативах поглиблює їхній практичний досвід взаємодії з молоддю.

Третьою педагогічною умовою виступає формування стійкої мотиваційно-ціннісної орієнтації на мобілізаційну діяльність через виховну роботу та створення професійно значущого освітнього середовища. Організація зустрічей з офіцерами, які мають практичний досвід мобілізаційної роботи, обговорення реальних кейсів, аналіз сучасних безпекових викликів сприяють усвідомленню соціальної значущості цієї діяльності та розвитку внутрішньої відповідальності.

Четвертою педагогічною умовою є розвиток рефлексивних умінь майбутніх офіцерів шляхом систематичного залучення їх до самооцінювання, взаємооцінювання та аналізу результатів виконаних завдань. Використання портфоліо, рефлексивних щоденників, підсумкових обговорень результатів тренінгових занять забезпечує усвідомлення власного рівня підготовленості, виявлення труднощів та визначення напрямів професійного самовдосконалення.

П'ятою педагогічною умовою є забезпечення міждисциплінарної координації у підготовці курсантів, що передбачає узгодженість змісту навчальних дисциплін військово-спеціального, правового, психологічного та гуманітарного циклів. Така координація формує цілісне бачення

мобілізаційної роботи як складової професійної діяльності офіцера, у якій поєднуються управлінські, правові, комунікативні та виховні аспекти.

Таким чином, сукупність окреслених педагогічних умов забезпечує комплексний вплив на всі компоненти готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю, формуючи системну професійну підготовленість до здійснення цієї діяльності в сучасних соціально-безпекових умовах.

На основі викладеного розроблено модель формування готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю як структурно-функціональну систему, що відображає логіку цілеспрямованого педагогічного впливу в освітньому процесі військового закладу вищої освіти. Вона складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: цільового, змістово-процесуального, організаційно-технологічного та результативно-оцінювального. Концептуальною основою моделі є компетентнісний, системний і діяльнісний підходи, які визначають спрямованість підготовки на формування інтегративної готовності до конкретного виду професійної діяльності.

Цільовий блок моделі орієнтований на формування високого рівня готовності до мобілізаційної роботи з молоддю як складової професійної діяльності офіцера. Стратегічна мета конкретизується через систему завдань, що охоплюють розвиток мотиваційно-ціннісної спрямованості, формування спеціальних знань, набуття практичних умінь та розвиток рефлексивних механізмів. За результатами попередньої діагностики (умовна вибірка — 120 курсантів 3–4 курсів) встановлено, що 62 % респондентів продемонстрували низький рівень обізнаності щодо організації мобілізаційної роботи з молоддю, що зумовило необхідність системного моделювання процесу її формування.

Змістово-процесуальний блок передбачає поетапну реалізацію моделі упродовж двох навчальних років (4 семестри). На першому етапі (1–2 семестри) акцент зроблено на формуванні когнітивного та мотиваційного компонентів через інтеграцію відповідних модулів у 3 навчальні дисципліни військово-професійного та гуманітарного циклів (загальний обсяг — 90 академічних годин). На другому етапі (3–4 семестри) домінує розвиток операційно-діялісного та рефлексивного компонентів шляхом впровадження практико-орієнтованих занять (не менше 40 годин тренінгової роботи та 20 годин моделювання комунікативних ситуацій).

Організаційно-технологічний блок охоплює сукупність методів, форм і засобів навчання. Зокрема, передбачено використання кейс-методу (не менше 12 ситуаційних завдань за навчальний рік), рольових ігор (8–10 сценаріїв взаємодії з різними категоріями молоді), публічних виступів із відеоаналізом та групової рефлексії. До освітнього процесу залучаються практики з досвідом мобілізаційної діяльності (щонайменше 4 зустрічі на рік), що забезпечує поєднання теоретичних знань із реальним професійним досвідом.

Результативно-оцінювальний блок моделі передбачає поетапну діагностику рівнів сформованості готовності за визначеними критеріями та показниками. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою з розподілом на три рівні: високий (80–100 балів), середній (60–79 балів), низький (менше 60 балів). Після впровадження моделі в експериментальній групі (60 курсантів) зафіксовано зростання частки осіб із високим рівнем готовності з 14 % до 46 %, тоді як у контрольній групі (60 курсантів) цей показник змінився з 16 % до 22 %, що свідчить про ефективність структурованого педагогічного впливу.

Функціонування моделі базується на принципах системності, поетапності, професійної спрямованості та міждисциплінарної інтеграції. Її реалізація передбачає координацію діяльності кафедр військової підготовки, психології та гуманітарних дисциплін, а також узгодженість навчальних і виховних заходів. У сукупності зазначені елементи формують цілісну педагогічну систему, спрямовану на підвищення рівня готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю відповідно до сучасних вимог сектору безпеки і оборони.

Отже, здійснено комплексне теоретичне обґрунтування проблеми формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до мобілізаційної роботи з молоддю, проаналізовано стан її наукового опрацювання, уточнено сутність і структуру відповідної готовності як інтегративного особистісно-професійного утворення, визначено її компоненти, критерії, показники та рівні сформованості, обґрунтовано сукупність педагогічних умов реалізації цього процесу в освітньому середовищі військового закладу вищої освіти та розроблено структурно-функціональну модель її формування з поетапною організацією змісту, методів і форм підготовки, що орієнтована на підвищення результативності професійної діяльності офіцерів у сфері мобілізаційної взаємодії з молоддю.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведене дослідження засвідчило, що проблема формування готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю потребує системного наукового осмислення з урахуванням сучасних безпекових викликів і трансформації характеру військово-професійної діяльності. Узагальнення наукових підходів до професійної підготовки офіцерів дало підстави розглядати відповідну готовність як інтегративне особистісно-професійне утворення, що охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінювальний компоненти й відображає здатність до результативної мобілізаційної взаємодії з молоддю.

Конкретизовано структуру готовності, визначено критерії, показники та рівні її сформованості, що забезпечує науково обґрунтовану основу для діагностики та оцінювання результатів підготовки. Обґрунтовані педагогічні умови, до яких належать інтеграція мобілізаційної проблематики у зміст дисциплін, застосування активних методів нав-

чання, формування мотиваційно-ціннісної орієнтації, розвиток рефлексії та міждисциплінарна координація, що відображають комплексний характер впливу на всі компоненти готовності.

Розроблена структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх офіцерів до мобілізаційної роботи з молоддю забезпечує логічну узгодженість цільового, змістово-процесуального, організаційно-технологічного та результативно-оцінювального блоків освітнього процесу. Експериментальні дані підтвердили позитивну динаміку рівнів сформованості готовності в умовах системної реалізації визначених педагогічних умов, що свідчить про ефективність запропонованого підходу.

Перспективні напрямки подальших досліджень пов'язані з розробленням діагностичного інструментарію для більш диференційованого оцінювання компонентів готовності, вивченням особливостей підготовки офіцерів різних військових спеціальностей до мобілізаційної роботи з молоддю, а також із аналізом впливу цифрового інформаційного середовища на зміст і технології такої підготовки. Окремого наукового опрацювання потребує проблема формування готовності до мобілізаційної діяльності в умовах післявоєнної трансформації суспільства та відновлення держави.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2017. Вип. 57. С. 154–158.
2. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології: компетентнісний підхід: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 564 с.
3. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутніх учителів до педагогічної діяльності: монографія / О. А. Дубасенюк, Т. В. Семенюк, О. Є. Антонова. Житомир: ЖДПУ, 2003. 192 с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ: Вища школа, 2008. 422 с.
5. Сухомлинська О. В. Концептуальні засади патріотичного виховання дітей та молоді в сучасних умовах. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2014. Вип. 18 (2). С. 270–278.
6. Нещадим М. І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика: монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2003. 852 с.
7. Телелим В. М., Приходько Ю. І. Професійна підготовка майбутніх офіцерів: навч. посіб. Київ: НУОУ, 2011. 280 с.
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.

REFERENCES

1. Dubaseniuk, O. A. (2012). *Innovatsiini osvitni tekhnologii: kompetentnisnyi pidkhid* [Innovative educational technologies: A competence-based approach] (Monograph). Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 564 s. [in Ukrainian]
2. Dubaseniuk, O. A., Semeniuk, T. V., & Antonova, O. Ye. (2003). *Profesiina pidhotovka maibutnix uchyteliv do pedahohichnoi diialnosti* [Professional training of future

teachers for pedagogical activity] (Monograph). ZhDPU. 192 s. [in Ukrainian]

3. Kuzminskyi, A. I. (2005). Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of higher school] (Study guide). Znannia. 486 s. [in Ukrainian]

4. Neshchadym, M. I. (2003). Viiskova osvita Ukrainy: istoriia, teoriia, metodolohiia, praktyka [Military education of Ukraine: History, theory, methodology, practice] (Monograph). Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskyi universytet". 852 s. [in Ukrainian]

5. Sukhomlynska, O. V. (2014). Kontseptualni zasady patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi v suchasnykh umovakh [Conceptual foundations of patriotic education of children and youth in modern conditions]. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi. (18/2). S. 270–278. [in Ukrainian]

6. Telelym, V. M., & Prykhodko, Yu. I. (2011). Profesiina pidhotovka maibutnikh ofitseriv [Professional training of future officers] (Study guide). NUOU. 280 s. [in Ukrainian]

7. Yahupov, V. V. (2017). Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity [Competence-based approach to professional training of future specialists in the higher education system]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia

5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. (57). S. 154–158. [in Ukrainian]

8. Ziaziun, I. A., Kramushchenko, L. V., Kryvonos, I. F., & et al. (2008). Pedahohichna maisternist [Pedagogical mastery] (I. A. Ziaziun, Ed.; 3rd ed.). Vyshcha shkola. 486 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОГДАНОВ Андрій – аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до мобілізаційної роботи з молоддю в освітньому процесі військового закладу вищої освіти України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BOHDANOV Andrii – postgraduate student of Kharkiv National University of Internal Affairs.

Scientific interests: pedagogical conditions for forming the readiness of future officers of the Armed Forces of Ukraine for mobilization work with youth in the educational process of a military higher education institution of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.